



stad europa

Inleiding (redactie)	4
Flip's blik op de stad (Bruno Heemskerk)	10
Column (Nicolaas Matsier)	20
Badplaatsen aan de Noordzee	25
Berlijn	26
Dresden	46
Hamburg	56
Karlsruhe	72
Lyon	80
Straatsburg	92
Kopenhagen	102
Malmö	120
Milaan	124
Turijn	132
Venetië	146
Wenen	152
Lissabon	168
Barcelona	180
Bilbao	196
Madrid	206
Valencia	214
Londen	220
Op reis in Europa – thuis in de stad (Maurits de Hoog)	236
Dankwoord, colofon	246
Plattegronden	

vooraf

Bij aankomst in iedere nieuwe stad vindt de reiziger iets van zijn verleden terug waarvan hij niet meer wist dat hij het had: de vreemdheid van dat wat je niet meer bent... wacht je op het moment dat je vreemde en niet eerder bezeten plaatsen betreedt.
Italo Calvino uit zijn boek 'Onzichtbare Steden'

(Uitgesproken door Helmi Goudswaard op crematie Flip, februari 2009 te Driehuis)

Voor u ligt een boekje met een beschrijving van 20 Europese steden. Maar het is geen reisgids. Het is gemaakt op basis van de kennis van en herinneringen aan Philip (Flip) Spangenberg, stedenbouwkundige, geograaf en gepassioneerd reiziger.

De stad is zijn natuurlijke habitat en zijn leven lang heeft hij van het verkennen, bestuderen en beléven van steden zijn hoofdactiviteit gemaakt. Zowel werkend als in zijn vrije tijd, al waren deze twee in Flip zijn leven eigenlijk niet van elkaar gescheiden.

Flip was sterk visueel georiënteerd, maar kon aan de hand van wat je op straat kan aanwijzen altijd het verband leggen met een culturele, historische of fysieke context. Want zonder tekst en uitleg, zonder geschiedenis, blijven beelden - hoe fraai (of lelijk) ook - betekenisloos.

Het boek is niet alleen bestemd voor Flips vrienden en professionele relaties, maar ook voor studenten architectuur, steden-

bouw, sociale geografie of ruimtelijke planning. Want als er één ding was dat Flip graag deed dan was het doceren.

StadEuropa is vooral samengesteld uit het materiaal dat Flip over deze steden heeft geschreven. Daarmee is het niet volledig en bovendien getekend door de elementen die hij als structurerend en bepalend voor de stad zag. Criterium bij het beschrijven van deze steden is dat het 'flippaanse' perspectief op de stad niet mag ontbreken: 'pizza in Mestre' is een voorbeeld van Flip zijn eigenzinnige keuze om in Venetië een lunchplek te verkiezen in de grote generieke voorstad Mestre, volgens hem veel interessanter dan het toeristische centrum van Venetië.

“Zo is en blijft Flip (...) in de schemerige straten van Lyon Confluence, in de lege pleinen van Turijn, in de tuinsteden met hun optimisme en idealisme, in het Bauhaus en in het 16de arrondissement van Parijs, in (...) de jeugdherberg van Delitsch, in het tuinhuisje van Goethe, in

voormalig zwembad Musée Piscine, in cafe Les Deux Magots.”

Flip zei eens: reizen is verliefd zijn. Net als één van de grootste flaneurs, Baudelaire, wist hij dat reizen verlangen was, en dat dit verlangen nooit ingelost werd maar ook nooit aan kracht inboette. De kunst van het reizen is jezelf vergeten, bevrijd worden. Maar ook het aankomen op nieuwe plekken, waar je al geweest was voor je er zou komen. Zoals Calvino het zei ‘iets vreemds terugvinden’ wat je zelf vergeten was. En in wat Flip zegt over de stad, zie je ook wat dat zegt over Flip. Een betere hommage kunnen we hem niet wensen.

We hopen dat vele mensen met Flip – of ze hem nu gekend hebben of niet - de steden zullen blijven ontdekken.

De redactie
Jeff van den Berg, Joos van den Dool
(redactiesecretaris), Anna Dijkhuis, Bruno Heemskerk, Maurits de Hoog, Hans Roth.
contactstadeuropa@gmail.